

УДК 37.015.31:159.924

DOI: [https://doi.org/10.63437/3083-6433-2026-1\(36\)-16](https://doi.org/10.63437/3083-6433-2026-1(36)-16)

Баланович Олександр, заступник директора з навчально-виховної роботи, Березівський ліцей Рокитнівської селищної ради, с. Березове, Рівненська обл., Україна	Balanovych Oleksandr, Deputy Director for Academic and Educational Work, Berezivskyi Lyceum of Rokytne Settlement Council, Berezove, Rivne Region, Ukraine
---	--

<https://orcid.org/0009-0007-0570-2254>

РОЗВИТОК ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація.

У статті проаналізовано психолого-педагогічні засади розвитку дітей із високим інтелектуальним і творчим потенціалом у сучасному освітньому просторі. Розглянуто наукові підходи до трактування феномену обдарованості, визначено особливості когнітивного та особистісного розвитку таких учнів, а також чинники, що впливають на реалізацію їхніх здібностей. Обґрунтовано педагогічні умови ефективної підтримки інтелектуального та творчого потенціалу здобувачів освіти, зокрема індивідуалізацію навчання, використання дослідницьких методів і створення стимулювального освітнього середовища. Висвітлено значення професійної діяльності педагога в забезпеченні психолого-педагогічного супроводу та формуванні сприятливих умов для самореалізації учнів.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал; творчі здібності; індивідуальна освітня траєкторія; диференціація навчання; психолого-педагогічний супровід; освітній простір.

DEVELOPMENT OF GIFTED CHILDREN IN THE MODERN EDUCATIONAL ENVIRONMENT: PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS

Summary.

The study investigates the psychological and pedagogical foundations for the development of children with high intellectual and creative potential in the contemporary educational space. It analyzes scientific approaches to the phenomenon of giftedness, identifies the characteristics of cognitive and personal development of such students, and examines the factors that influence the realization of their abilities. The paper substantiates the pedagogical conditions for effective support of students' intellectual and creative potential, including individualized learning, the use of research-based methods, and the creation of a stimulating educational environment.

Special attention is given to the role of the teacher as a key facilitator of psychological and pedagogical support, ensuring favorable conditions for self-realization and personal growth. The study emphasizes that the development of gifted students requires an integrated approach that combines cognitive stimulation, creative activity, emotional support, and social interaction. It also highlights the importance of motivating learners, fostering autonomy in knowledge acquisition, and providing opportunities for project-based and research-oriented activities.

By analyzing both theoretical frameworks and practical approaches, the research demonstrates that a supportive and well-structured educational environment is essential for nurturing intellectual and creative abilities. The findings provide valuable insights for educators, school administrators, and policymakers who aim to implement effective strategies for developing gifted students within modern educational systems.

Keywords: intellectual potential; creative abilities; individualized educational trajectory; differentiated learning; psychological and pedagogical support; educational environment.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суспільства характеризується зростанням ролі інтелектуального потенціалу особистості та інноваційних ресурсів людського капіталу. У цьому контексті актуальності набуває проблема розвитку учнів із високим рівнем здібностей як стратегічного ресурсу суспільного розвитку. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII визначає необхідність створення умов для розвитку здібностей і талантів кожної особистості [1]. Відтак, освітній процес має забезпечувати індивідуалізацію навчання та створення сприятливого освітнього середовища для реалізації потенціалу здобувачів освіти.

Попри значну кількість досліджень проблеми обдарованості, питання створення ефективних педагогічних умов розвитку учнів із високим рівнем здібностей у сучасному освітньому середовищі потребує подальшого наукового обґрунтування. Особливо гостро постає потреба у визначенні психолого-педагогічних механізмів підтримки інтелектуального та творчого розвитку особистості [2, с. 15; 3, с. 27]. Цей виклик посилюється умовами воєнного стану, що вимагає від освіти не лише гнучкості, а й особливої уваги до збереження інтелектуальної еліти держави.

Метою статті є теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних особливостей розвитку учнів із високим рівнем здібностей і визначення педагогічних умов ефективної організації освітнього процесу.

Огляд останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі обдарованість розглядають як складне інтегративне утворення, що охоплює когнітивні, творчі, мотиваційні та соціально-емоційні компоненти [3, с. 29; 6, с. 5]. У різних наукових традиціях її інтерпретації суттєво відрізняються. Зокрема Н. Поліхун, К. Постова та І. Сліпухіна акцентують на взаємодії природних задатків і соціально-педагогічних умов. Автори зазначають, що обдарованість формується як результат динамічного поєднання здібностей дитини та освітніх стимулів [2, с. 15]. Натомість у зарубіжних дослідженнях виокремлюють декілька ключових аспектів. Так, Г. Гарднер розробив концепцію множинних інтелектів, підкреслюючи, що традиційні шкали IQ не охоплюють весь потенціал особистості [4, с. 50]. Водночас Р. Стенберг у триархичній теорії інтелекту акцентує на необхідності розвитку креативного та практичного мислення нарівні з аналітичним, що дає учням змогу адаптуватися до швидкозмінного світу [5, с. 3]. У своїй праці Р. Суботнік, П. Ольшевські-Кубілюс та Ф. Уоррелл приділяють особливу увагу інноваційним технологіям навчання, дослідницькій діяльності та проєктному підходу як засобам формування творчого потенціалу [6, с. 40–42].

У цьому контексті сучасна наука демонструє, що розвиток обдарованості виходить далеко за межі традиційного академічного навчання та оцінювання знань. Відповідно до трикільцевої концепції обдарованості Дж. Рензулі, цей процес передбачає комплексний і багатовимірний підходи, що охоплює не лише розвиток таких когнітивних здібностей, як аналітичне мислення, логіка та швидке засвоєння нової інформації, а й формування творчих навичок і здатності до генерації оригінальних ідей [7, с. 6–10]. Реалізація ідей диференційованого навчання, які розвиває К. А. Томлінсон, сприяє розвитку здатності до генерації оригінальних ідей, нестандартного розв'язання проблем і практичного застосування знань у різних сферах діяльності [8, с. 15]. Окрім того, Дж. Гатті в контексті засад «видимого навчання», зазначає, що ефективність такого розвитку значною мірою залежить від прозорості навчальних результатів, що забезпечує цілісне формування особистісного потенціалу [9, с. 22].

Важливим компонентом є розвиток емоційного інтелекту, що охоплює здатність усвідомлювати, контролювати та ефективно використовувати власні емоції, а також розуміти емоції інших. Це забезпечує не лише успішну взаємодію в соціальних і професійних групах, а й стійкість до стресових ситуацій, адаптивність та мотивацію до саморозвитку.

Не менш важливим складником є соціальна компетентність, що передбачає навички співпраці, комунікації, командної роботи та лідерства. Сучасні науковці підкреслюють, що обдаровані учні, навіть із високими академічними здібностями, не можуть повноцінно реалізувати власний потенціал без розвитку соціальних навичок і здатності працювати в команді.

Отже, ефективний розвиток обдарованості можливий лише за умови синтезу когнітивних, творчих, емоційних і соціальних компонентів, інтегрованих у систему навчання та підтримки, що охоплює індивідуалізацію, диференціацію, психолого-педагогічний супровід і стимулююче освітнє середовище. Лише такий комплексний підхід забезпечує повну реалізацію потенціалу обдарованих учнів, формування всебічно розвиненої особистості та підготовку майбутніх лідерів, науковців і інноваторів, які здатні ефективно впливати на розвиток суспільства й адаптуватися до динамічних викликів сучасності.

Учні з високим рівнем здібностей проявляють підвищену пізнавальну активність, аналітичне та абстрактне мислення, швидку адаптацію до нової інформації та самостійний пошук знань. Однак водночас вони схильні до емоційної чутливості, перфекціонізму та мають труднощі в соціальній взаємодії [10, с. 18; 11, с. 33].

Аналіз психолого-педагогічних досліджень дає змогу зауважити, що:

- 1) інтелектуальна обдарованість потребує диференційованих завдань і стимулів, які не обмежують навчальний потенціал [12, с. 25];
- 2) творча обдарованість формується через практичну діяльність, проекти та експерименти, а не лише через традиційне навчання [13, с. 12];
- 3) мотиваційний складник є критичним, адже без позитивної внутрішньої мотивації та підтримки педагогів навіть високі здібності можуть залишитися нереалізованими [2, с. 18];
- 4) соціально-емоційний розвиток необхідно інтегрувати через кооперативні завдання, фасилітацію групових процесів і тренінги з емоційного інтелекту (табл. 1) [14, с. 8].

Таблиця 1

Компоненти розвитку обдарованих учнів та їхній вплив

Компонент розвитку	Опис	Методи стимулювання	Очікуваний ефект
Інтелектуальна обдарованість	Високий рівень логіки, аналітики, здатності до швидкого засвоєння знань	Диференційовані завдання, розширені курси, логічні вправи	Повноцінне використання навчального потенціалу [12, с. 25]
Творча обдарованість	Здатність генерувати оригінальні ідеї та нестандартні рішення	Проектна діяльність, практичні експерименти, творчі лабораторії	Розвиток креативності та практичного мислення [13, с. 12]
Мотиваційна складова	Прагнення досягати високих результатів, внутрішня зацікавленість	Психолого-педагогічна підтримка, наставництво, ситуації успіху	Реалізація потенціалу, підвищення активності учня [2, с. 18]
Соціально-емоційний розвиток	Здатність взаємодіяти, співпрацювати та контролювати емоції	Кооперативні завдання, групові фасилітації, тренінги з EQ	Формування комунікаційних навичок та емоційної стабільності [14, с. 8]

Джерело: розроблено автором.

На нашу думку, обдаровані діти – це не лише високі академічні результати або швидке засвоєння навчального матеріалу. Їхній розвиток є багатовимірним і динамічним процесом, що передбачає одночасне формування когнітивних, творчих, мотиваційних і соціально-емоційних компонентів [3, с. 29; 6, с. 5]. Так, когнітивні чинники забезпечують здатність до аналітичного мислення, логічної аргументації, швидкого засвоєння знань та застосування їх у нових ситуаціях. Водночас творчі чинники формують здатність до генерації нестандартних ідей, креативного вирішення проблем і застосування знань у практичній діяльності. Мотиваційні чинники визначають прагнення дитини до саморозвитку, внутрішню зацікавленість у навчанні та здатність ставити високі цілі й досягати їх. Натомість соціально-емоційні чинники охоплюють розвиток емоційного інтелекту, здатність до співпраці, лідерські якості, комунікаційні навички та адаптивність у колективі.

У цьому контексті лише системна взаємодія всіх цих компонентів дає змогу реалізувати потенціал обдарованої дитини повною мірою. Відсутність розвитку будь-якого з чинників може обмежити ефективність навчання та самореалізації, а також вплинути на соціальну інтеграцію учня.

Отже, формування гармонійно розвиненої особистості обдарованого учня можливе лише за умов комплексної моделі розвитку, що поєднує індивідуалізоване навчання, психолого-педагогічний супровід, творчу та дослідницьку діяльність, а також створення стимулюючого освітнього середовища. Такий підхід не лише підвищує академічні результати, а й сприяє соціальній компетентності, емоційній стабільності та творчому самовираженню, готуючи дітей до активної участі в сучасному суспільстві та формування майбутніх лідерів та інноваторів.

Сучасні дослідження підтверджують, що традиційна модель навчання, орієнтована лише на знання та контроль, не забезпечує повного розвитку обдарованих учнів. З огляду на це, освітнє середовище є ключовим фактором реалізації потенціалу обдарованої дитини через:

- інтерактивність та гнучкість: учні отримують можливість обирати напрямки розвитку, формувати персональні траєкторії навчання [2, с. 15; 12, с. 25];
- інноваційність: використання цифрових платформ, STEM/STEAM-лабораторій та VR/AR-середовища стимулює творче мислення та дослідницькі навички [2, с. 15; 14, с. 8];
- практична спрямованість: проєктне та дослідницьке навчання формує навички самостійної роботи та критичного мислення [4, с. 50; 6, с. 42];
- психологічна підтримка: адаптація освітніх вимог до індивідуальних потреб та психоемоційного стану учнів, що в умовах війни є базовою передумовою [10, с. 18; 11, с. 33].

Реалізація цих аспектів вимагає докорінної трансформації педагогічних підходів. З огляду на вищезазначене, зауважимо, що педагог перестає бути лише транслятором знань, перебираючи на себе роль фасилітатора розвитку, організатора дослідницької та творчої діяльності, адже створює умови для максимального розкриття потенціалу учнів.

Водночас поглиблений аналіз показує, що ефективний розвиток обдарованих учнів ускладнюється такими об'єктивними перешкодами, як недостатня підготовка педагогів щодо роботи з високоздібними учнями, обмежені фінансові та матеріальні ресурси для STEM/STEAM-лабораторій і творчих майстерень, психологічний тиск на дітей через високі очікування батьків і соціуму, соціальна нерівність і обмежений доступ до інновацій у регіонах з низьким ресурсним забезпеченням.

Таким чином, без комплексного підходу, що поєднує педагогічні, психологічні та технологічні стратегії, і подолання вищезгаданих перешкод високий потенціал обдарованих учнів не реалізується повною мірою.

Сучасні перспективи розвитку галузі пов'язані насамперед з інтеграцією штучного інтелекту, що дає змогу впроваджувати адаптивне навчання та здійснювати поглиблений аналіз індивідуального прогресу учнів [8, с. 15]. Паралельно з цим вагомого значення набуває розбудова дистанційних платформ та онлайн-курсів, які забезпечують безперервний доступ до якісних освітніх ресурсів поза межами закладів освіти. Важливим вектором модернізації є впровадження STEAM-методик та інструментів гейміфікації, що безпосередньо стимулюють розвиток творчого й критичного мислення вихованців. Окрім того, розширенню дослідницьких навичок сприяє активізація міжнародного співробітництва, проведення програм обмінів та організація літніх шкіл [14, с. 8; 15, с. 10].

Варто зауважити, що розвиток учнів із високим рівнем інтелектуального та творчого потенціалу має бути одним зі стратегічних напрямів сучасної освіти, оскільки саме ці діти формують майбутній інноваційний і науковий потенціал суспільства. Аналіз теоретичних і практичних досліджень свідчить, що обдарованість є складним інтегративним утворенням, що поєднує когнітивні, творчі, мотиваційні та соціально-емоційні компоненти. Ефективність реалізації цього потенціалу та формування гармонійно розвиненої особистості обдарованого учня визначається комплексним підходом, який охоплює складники, названі нами вище. Окреслимо їх більш детально:

- індивідуалізація та диференціація навчання, що дає змогу враховувати особливості інтелектуального та творчого розвитку кожного учня, його інтереси тощо. Це допомагає адаптувати освітній процес до рівня знань, темпу засвоєння матеріалу, інтересів та здібностей кожного

учня. Такий підхід забезпечує не лише академічну успішність, а й створює умови для повноцінного розвитку потенціалу кожної дитини;

- створення сприятливого освітнього середовища, що стимулює пізнавальну активність, творчість, самостійність та критичне мислення. Такий підхід забезпечує доступ до сучасних технологій, лабораторій, інтерактивних платформ, проєктних і дослідницьких завдань. Педагогічна майстерність у цьому контексті передбачає не лише володіння методиками та знанням предмету, а й здатність створювати індивідуальні освітні траєкторії (маршрути) для кожного учня, враховувати його інтелектуальні та творчі здібності, темп засвоєння знань та особистісні особливості;

- психолого-педагогічний супровід, що забезпечує розвиток емоційного інтелекту, формування навичок соціальної взаємодії, підтримку емоційної стабільності та створення ситуацій успіху. Це допомагає учням ефективно управляти своїми емоціями, будувати продуктивні комунікативні стосунки та формувати внутрішню мотивацію до саморозвитку, а також долати стрес, перфекціонізм і труднощі в спілкуванні з однолітками. Зокрема такий підхід набуває нової актуальності в контексті воєнного стану в країні;

- застосування інноваційних технологій і методик навчання, серед яких STEM/STEAM-підходи, гейміфікація, дистанційні платформи, дослідницькі проєкти, інтерактивні симуляції та VR/AR-технології. Їх використання сприяє розвитку креативного мислення, дослідницьких навичок і практичного застосування знань, а також підвищують зацікавленість учнів у навчанні та стимулюють внутрішню мотивацію, креативність, критичне мислення та практичну застосовність знань [8; 14].

Висновки. Таким чином, розвиток обдарованих учнів є багатовимірним і комплексним процесом, що передбачає системну взаємодію педагогічних, психологічних і технологічних підходів. Він передбачає одночасне стимулювання когнітивних здібностей, творчого мислення, мотивації та соціально-емоційного розвитку, що дає змогу формувати гармонійно розвинену особистість [1–15].

Отже, поєднання індивідуалізованого навчання, сучасних технологій і психолого-педагогічного супроводу забезпечує багатовимірний розвиток учнів, сприяючи не лише інтелектуальному та творчому зростанню, а й формуванню соціальної компетентності, психологічної стійкості та готовності до самореалізації в умовах динамічного сучасного світу. Такий системний підхід створює основу для гармонійно розвиненої особистості, здатної адаптуватися до нових викликів та ефективно впливати на розвиток суспільства.

У довгостроковій перспективі комплексне забезпечення індивідуалізованих умов навчання сприяє повному розкриттю потенціалу обдарованих учнів, що може мати такі стратегічно важливі результати, зокрема:

- 1) особистісний розвиток, адже учні здобувають впевненість у своїх здібностях, самостійність і навички критичного мислення;

- 2) розвиток інтелектуального капіталу суспільства шляхом підготовки майбутніх науковців, інженерів, дослідників і креативних лідерів.

- 3) розвиток інноваційного потенціалу шляхом створення умов для генерації нових ідей, технологій і креативних рішень у різних сферах життя.

- 4) соціальна інтеграція обдарованої молоді, що полягає у формуванні здатності ефективно взаємодіяти в команді, вирішувати конфлікти та брати активну участь у житті суспільства.

Така комплексна модель розвитку обдарованих учнів дає змогу не лише максимально реалізувати потенціал окремої дитини, а й формує інтелектуальний, інноваційний та соціальний капітал суспільства. Особливої стратегічної ваги окреслені підходи набувають в умовах воєнного стану в Україні, коли збереження та розвиток інтелектуального капіталу молоді стає питанням національної безпеки та запорукою майбутнього інноваційного відновлення держави. Підвищення рівня освіченості, творчих навичок та здатності до самостійного мислення у обдарованих учнів створює основу для покоління лідерів, науковців та інноваторів, тобто покоління,

яке здатне ефективно реагувати на виклики сучасного світу та активно впливати на його розвиток. Саме системний розвиток обдарованих дітей формує стійкі соціальні та комунікативні компетенції, що дає їм змогу спішно інтегруватися в колективи, брати участь у командних проєктах, розв'язувати конфлікти та брати активну громадянську позицію. У перспективі це забезпечує не лише особистісне зростання кожної дитини, а й стійке та інноваційне соціальне середовище, де креативність, знання та технологічна грамотність стають рушійною силою розвитку держави та суспільства загалом.

Використані літературні джерела

1. Про освіту: Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Поліхун Н. І., Посто́ва К. Г., Сліпукхі́на І. А. Упровадження STEM-освіти в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти обдарованих учнів. Київ, 2019.
3. Волощук І. С., Шепотько В. П. Організація навчання обдарованих і талановитих школярів. *Рідна школа*. 2006. № 2. С. 27–54.
4. National Research Council. National Science Education Standards. Washington: National Academies Press, 1996. DOI: <https://doi.org/10.17226/4962>.
5. Sternberg R. J. Giftedness as developing expertise. *High Ability Studies*. 2018. DOI: <https://doi.org/10.1080/013598139.2018.1516970>.
6. Subotnik R., Olszewski-Kubilius P., Worrell F. Rethinking giftedness. *Psychological Science in the Public Interest*. 2011. DOI: <https://doi.org/10.1177/1529100611418056>.
7. Renzulli J. S. The Three-Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model For Promoting Creative Productivity. *Gifted Child Quarterly*. 2016. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610455.015>.
8. Tomlinson C. A. Differentiated instruction. *Educational Leadership*. 2017. DOI: <https://doi.org/10.1002/9781119183014>.
9. Hattie J. Visible Learning. London: Routledge, 2012. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203887332>.
10. VanTassel-Baska J., Brown E. F. Toward Best Practice: An Analysis of the Efficacy of Curriculum Models in Gifted Education. *Gifted Child Quarterly*. 2007. Vol. 51, Issue 4. DOI: <https://doi.org/10.1177/0016986207306323>.
11. Maker C. J., Schiever S. W. Teaching models in education of the gifted. Third Edition. PRO-ED, Inc., 2005. 505 p.
12. Pfeiffer S. I. Serving the gifted. Routledge, 2013. 245 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203883587>.
13. Gagné F. The Differentiated Model of Giftedness and Talent. *Systems and Models for Developing Programs for the Gifted and Talented*. 2023. P. 165–192. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003419426-7>.
14. Education at a Glance 2023. *OECD*. Paris, 2023. URL: https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2023_e13bef63-en.html.
15. Key Competences for Lifelong Learning. European Commission. 2019. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>.

References

1. (2017). Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 5 veresnia 2017 r. № 2145-VIII [On Education: Law of Ukraine of September 5, 2017, No. 2145-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. [in Ukrainian].
2. Polikhun, N. I., Postova, K. H., & Slipukhina, I. A. (2019). Uprovadzhennia STEM-osvity v umovakh intehtratsii formalnoi i neformalnoi osvity obdarovanykh uchniv [Implementation of STEM education in conditions of integration of formal and informal education of gifted students]. Kyiv. 80 p. [in Ukrainian].
3. Voloshchuk, I. S., & Shepotko, V. P. (2006). Orhanizatsiia navchannia obdarovanykh i talanovytykh shkoliariv [Organization of education of gifted and talented schoolchildren]. Kyiv. 28 p. *Ridna shkola – Native School*, (2), 27-54. [in Ukrainian].
4. National Research Council. (1996). National Science Education Standards. Washington. 272 p. DOI: <https://doi.org/10.17226/4962>.

5. Sternberg, R. J. (2018). Giftedness as developing expertise. London. 13 p. *High Ability Studies*. DOI: <https://doi.org/10.1080/13598139.2018.1516970>.
6. Subotnik, R., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. (2011). Rethinking giftedness. Washington. 40 p. *Psychological Science in the Public Interest*. DOI: <https://doi.org/10.1177/1529100611418056>.
7. Renzulli, J. S. (2016). The Three-Ring Conception of Giftedness: A Developmental Model For Promoting Creative Productivity. Connecticut. 35 p. *Gifted Child Quarterly*. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610455.015>.
8. Tomlinson, C. A. (2017). Differentiated instruction. *Educational Leadership*. DOI: <https://doi.org/10.1002/9781119183014>.
9. Hattie, J. (2012). Visible Learning. London. 392 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203887332>.
10. VanTassel-Baska, J., & Brown, E. F. (2007). Toward Best Practice: An Analysis of the Efficacy of Curriculum Models in Gifted Education. Connecticut. *Gifted Child Quarterly*, 51(4). DOI: <https://doi.org/10.1177/0016986207306323>.
11. Maker, C. J., & Schiever, S. W. (2005). Teaching models in education of the gifted. Austin. 505 p.
12. Pfeiffer, S. I. (2013). Serving the gifted. London. 245 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203883587>.
13. Gagné, F. (2023). The Differentiated Model of Giftedness and Talent. *Systems and Models for Developing Programs for the Gifted and Talented*, 165-192. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003419426-7>.
14. (2023). Education at a Glance 2023. *OECD*. Paris. 500 p. Retrieved from: https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2023_e13bef63-en.html.
15. (2019). Key Competences for Lifelong Learning. *European Commission. Brussels*. 16 p. Retrieved from: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>.

Прийнято 24 лютого 2026 року.

Затверджено 08 травня 2026 року.

Опубліковано 31 травня 2026 року.

Матеріал ліцензується на умовах міжнародної ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).